

Italijani so pričeli z ofenzivo po tridnevnem topniškem ognju.

da ima podatke o borznih manipulacijah.

SON PRIPOROČA HITRO KLO V ZADEVI NADZORSTVA ŽIVIL.

Washington, D. C. — V Washingtonu je dospel Robert W. Childs, poseben agent ameriškega, specialni namestnik generalnega pravdnika, da poroča o manipulacijah borzianov s pšenico v Chicagu.

Childs je potrdil, da ima imena borzianov, ki so se udeležili operacij s pšenico v Chicagu, kar pomeni, da ne more imenovati borzianov in razpravljati o njih preiskave, ker ima vse te podatke predložiti glavni pravdniku.

Childs po prihodu v Washington je Childs podal izjavo: Robert W. Childs, specialni namestnik generalnega pravdnika, od zadnjega oktobra vodil travo trga za žito in produkt Chicagu, da dožene, če se je sanje cen potrebnim višjo pogovori in kršenju Shermana protitrustnega zakona, je v Washingtonu da konferenčni uradniki justičnega departmanta.

Childs se tu pridruži George W. Anderson, zvezni državni uradnik iz Bostona, ki je imenovan specialnim namestnikom generalnega pravdnika in načelnikom departmanta oddelka za preiskavo živil.

Anderson in Childs po jutri o rezultatu preiskave Carroll Toddu, namestniku generalnega pravdnika, tako daleč, da je razvil. Konferenčni uradniki z glavnim pravdnikom razpravljajo, da dobita nadaljnje ukrepe, ki so potrebne za natančno preiskavo.

IZ BRITANIJE SE VEDNO PRIHAJA.

New York, N. Y. — Iz Kanade je prišlo do \$18.400.000 zlatika, ki ga je prejela tvrdka J. P. Morgan & Co. in shranila v zvezni rezervni banki.

Zadnjih trih dneh je došlo v zvezne države za \$48.000.000, od novega leta sem za \$382.000.000 od kar je izbruhnila vojna za \$1.220.000.000.

NJUSKE POLKE POMNOŽE.

Washington, D. C. — Predsednik je strinja z odločitvijo za pomnožitev ženijskega zbora. Prvi in drugi ženijski polk bodo reorganizirani v šest ženijskih polkov, bo odlej sedem ženijskih polkov. Tretji ženijski polk je ob pomanjkanju prekopu, na Filipinih in Havajskem otočju. Ti ženijski polki so popolnoma samostojni in niso v zvezi z devetimi ženijskimi polki, ki so jih rekrutirali iz ameriške službe na Francoskem.

OBSTRELIL JE ZAPELJIVCA NJEGOVE ŽENE.

Phint, Mich. — 36letni Fred Sarac, rodom Srb, je obstrelil 28-letnega Božo Saraca s samokresom, ki mu ga je dala njegova žena pred par leti.

PRELEC POLICAJA PRIJEL.

St. Louis, Mo. — Zamorca, ki je obstrelil policaja Isaac A. Kadel, v letu 1916, so prijeli na 11. ulici.

Ko so ga aretirali, je dejal, da vedel, da je streljal na policaja, ker se je pisal Adolphus Paul.

Kongres ne ovira Rooseveltu odhoda v Francijo.

ČE ODRINE V FRANCijo, JE ODVISNO OD PREDSEDNIKA.

Washington, D. C. — V par dneh bo odločeno, če predsednik sprejme Rooseveltovo ponudbo, da gre s prostovoljci v Francijo. Senatin in zbornišni konferenčni odbor se je zedinil, da sprejme Hardingov dodatni predlog k vojaški predlogi, ki dovoljuje predsedniku, da sprejme štiri divizije prostovoljcev, ki ne bodo podvržene splošni vojaški dolžnosti. Senatin in zbornišni konferenčni odbor je rešil to košljivo vprašanje in senat in zbornica ga najbrž potrdita.

Ko senat in zbornica potrdita zaključek konferenčnega odbora, je odvisno od predsednika, če pojde Roosevelt s prostovoljci na Francosko. O predsednikovem mišljenju se slišijo razni glasovi, dasiravno nihče ne ve, kaj predsednik pravzaprav stori. Nekateri pravijo, da predsednik ne bo radi Hardingovega dodatka vetiral vojaške predloge, dasiravno so mnogi višji oficirji v generalnem štabu za ta radikalni korak. In vendar ne more reči nihče sedaj, če predsednik sprejme Rooseveltovo kot brigadnega generala in voditelja prostovoljcev. Predsednik in vojni tajnik Baker molčita in za to je nganka, kaj predsednik stori.

Vojaški izvedenci se razgovarjajo o Rooseveltovi ponudbi in trdijo, če se sprejme njegova ponudba, da je to udarec za splošno vojaško dolžnost, za katero sta se bojevala predsednik in vojni departament.

"World" v New Yorku trdi, da je uvedel preiskavo o moči Rooseveltove armade prostovoljcev. Po njegovih poizvedbah ne šteje Rooseveltova armada 180.000 mož in ni sestavljena iz vojaških enot. List izreka dvom, da jo je mogoče mobilizirati v šestih tednih in da bo pripravljena za odhod v Francijo.

Dnevnik "World" meni, da Rooseveltova armada obstoji le na papirju. Mnogi so se priglasi zanj skozi pošto, drugi so ji obljubili podporo.

Kapitanu W. E. Damu, vrhovnemu nabornemu oficirju Rooseveltove armade, so pokazali list, ki je imel napis: "Armada polkovnika Roosevelta ima zdaj vpisanih 180.000 mož."

Kapitan je na to odgovoril: "Če so razširili tak vtis in da imamo že vpisano tako moč, potem je to zmota."

Kapitana so na to vprašali, če lahko pove natančno, koliko je vpisanih mož v armado.

Kapitan je odgovoril: "Ne morem, ker vedno prihajajo. Prav veliko jih ni. Največ jih je iz mesta New York."

"World" ceni Rooseveltovo armado na 5.000 mož.

VLOMILOCI NA DELU.

Elwood, Ind. — Vlomilec so ponoči vdrl v grocerijo Rockefeller & Webba. Z nitroglicerinom so razdeljali blagajno in odnesli \$300. Oblasti nimajo sledi o vlomilecih.

OBSTRELIL JE ZAPELJIVCA NJEGOVE ŽENE.

Phint, Mich. — 36letni Fred Sarac, rodom Srb, je obstrelil 28-letnega Božo Saraca s samokresom, ki mu ga je dala njegova žena pred par leti.

PRELEC POLICAJA PRIJEL.

St. Louis, Mo. — Zamorca, ki je obstrelil policaja Isaac A. Kadel, v letu 1916, so prijeli na 11. ulici.

Ko so ga aretirali, je dejal, da vedel, da je streljal na policaja, ker se je pisal Adolphus Paul.

Protesti proti vojnemu davku so narasli.

POSEBNO ŠTEVILNI SO BILI PROTESTI IZ CHICAGA.

Washington, D. C. — Pred senatnim finančnim odsekom so posebno številno nastopili zastopniki tovarnarjev in trgovcev iz Chicaga, da protestirajo proti vojnemu davku.

Glavna govornika sta bila Mr. Simpson, zastopnik tvrdke Marshall Field & Co. in Homer A. Stillwell, zastopnik tvrdke Butler Bros. Pri zaslišanju so se pokazala prava interesna nasprotstva, ki so v kapitalistični družbi. Gospodje so protestirali proti indirektnemu davku, češ, da bi vsled tega davka trpel "biznis". Proti indirektnim davkom je vsak pameten človek. Ali gospodje so le proti indirektnim davkom, kot jih priporoča predloga, niso pa nasprotniki visoke uvoznine, ki ni nič drugega kot indirektni davek, ki ga plačajo konzumenti. Ravnotak niso gospodje zadovoljni z davkom na profit. Ta davek jim menda najbolj leži v želodec, in priporočajo, da davek na profit v milejši obliki. Mr. Simpson je patetično vzkliknil, preden je končal svoj govor: "Nikar ne ubite gosi, ki leže zlata jajca." Priporočil je tudi, da se naj vojni davek v celoti zniža od \$1.800.000.000 na \$1.250.000.000 do \$1.000.000.000 na leto.

Zaslihanje pred senatnim finančnim odsekom je zdaj končano. Odsek je od petka zaslišal nad sto zastopnikov industrijalcev in trgovcev.

Nekateri zastopniki so izjavili, da naj vlada vzame ves profit, da ne uniči trgovine.

Simmons, predsednik senatnega finančnega odseka, ni izjavil, kdaj predloži predlogo senatu, vendar pa dovrši delo do časa, ko bo sprejeta davčna predloga v kongresni zbornici.

V kongresni zbornici gre splošna razprava o davčni predlogi in koncu in Kitchin, vodja demokratske večine naznanja, da zbornica glasuje o nji v soboto.

Po končani splošni debati ima vsak kongresnik pravico govoriti le pet minut k davčni predlogi.

Veliko opozicijo pričakujejo proti obdavčevanju profitov, avtomobilov, povzemanju poštne drugega razreda in dohodninskemu davku.

MLAD PO LETIH, A TEŽAK GREŠNIK.

San Francisco, Cal. — Joseph Redenbaugh, alias Edward Hamilton, star 19 let, ki je priznal policiji, da je ustrelil Mrs. Alice McQuinn Dunn, točeno ženo stavbinskega podjetnika H. C. Dunna v St. Paulu, Minn., in policaja George Couneryja v Minneapolisu, nima le teh grehov nad sabo.

Izpovedal je tudi, da je oropal v februarju 1917 University Place banko v University Placu, Neb., okradel je blagajno v Rysleyju, Okla.; in ukradel je več avtomobilov v raznih mestih.

Fant je star šele 19 let, zločinov pa ima na vesti kot star hudodelec.

\$17.10 SOD MOKE.

Minneapolis, Minn. — Najboljša moka zdaj stane \$17.10 sod. V enem dnevu je poskočila za 40 centov.

Ljudski oderuhi si od veselja manejo roke.

DVA NOVA TOPNIČARSKA POLKA.

Fort Riley, Kans. — Tukaj bodo organizirali 10. in 11. topničarski polk, kakor hitro bo vojaška predloga sprejeta in podpisana od predsednika.

Za vojno popisovanje je določen samo en dan.

OSEBE PODVRŽENE REGISTRACIJI, NAJ PREČI TAJO TO PAZNO.

Washington, D. C. — Vojni departament je glede popisovanja moških oseb v starosti od 21 do vstetega 30. letaž ki so podvrženi vojni službi, izdal sledeče:

"Vojni departament želi ljudstvu dopovedati, da je za registracijo določen le en dan. Vsi moški v določeni starosti se morajo registrirati na določen dan. Dejstvo, da je dovoljeno pet dni, da izročijo potrebne listke registriranja, je mamlilo mnogo uradnikov, ki pišejo naslovne vrste v listih. En sam dan — dan, določen v proklamaciji predsednikov — je določen za registriranje.

Treba je jasno razumeti, da ni nobena oseba moškega spola v Združenih državah v določeni starosti izvzeta od registracije, če ni v zvezni vojaški ali mornariški službi, če ni član regularne armade, mornarice, mornariške zbornice, obrežne straže ali milice, ki je aktualno v zvezni službi. Registracija se loči od izbiralnega nabora. Najprej je potrebna registracija, da ji potem sledi izbiralni nabor.

"Mnogi vprašujejo v vojnem departamentu, kako naj se registrirajo potniki in druge odsotne osebe. Šesti dan po predsednikovi proklamaciji, naj gre vsaka oseba, podvržena registraciji, ki pričakuje, da bo na dan registracije odsotna od njenega doma k okrajnemu pisarju (county clerk), kjer se nahaja. Če je v mestu, ki ima nad 35 tisoč prebivalcev, je mestni pisar (city clerk) uradna oseba, pri kateri naj se zgleda.

Odsotni osebi bodo povedali, kako se ima registrirati in napisati bo registrovalni (popisovalni) listek. Ta listek mora odposlati odsotna oseba po pošti, da pride registrarju v prečetnu njegovega stalnega bivališča do dne registracije v roke. Pisar, pri katerem se zgleda odsotna oseba, nima pravice izdati odsotni osebi popisovalni (registrovalni) certifikat. To pravico ima le registrar v prečetnu njegovega stalnega bivališča."

Med mnogimi našimi rojaki mogoče prevladuje mnenje, da so le državljani v določeni starosti podvrženi popisovanju. Navodilo vojnega departamenta govori, o vseh osebah moškega spola v določeni starosti, bi bivaljo v Združenih državah. To pomeni, da se morajo registrirati vsi — državljani ali nedržavljeni, če vojni departament ne izda drugega navodila.

Osebe, ki se bodo nalašč odtegnile popisovanju, zapadejo strogi kazni.

VERSKI FANATIZEM VZROK ZAKONSKE LOČITVE.

Kansas City, Kas. — Mrs. Rosalie Stufflebein je uročila tožbo za zakonsko ločitev. Poročila se je na sodišču v Crown Pointu, Ind. Mrs. Stufflebein je katoličanka in je zahtevala, da ju še enkrat poroči duhoven. Zapustila je moža in živila skrito zadnje leto v Kansas City. Zdal zahteva zakonsko ločitev in da ji sodišče podeli dekliško ime. — Zofijev šunkavzar take notice, if you please.

SLOVENCİ TIŠČITE ŽEPE!

Po Ameriki se klati neki pater Skaz ali Skazimir in misijonari. Človeče se predstavlja kot božji namestnik.

Pornate ga lahko po tem, da rad zabavlja čez napredne liste, napredne podporne organizacije, posebno pa čez "Prosveto". Slovenci tiščite žepe, če pride v vašo bližino!

Pruski junkerji poslušajo neprijetne reči.

NEMŠKI SOCIALISTI ZAHTEVAJO REPUBLIKO.

Berlin via London, 16. maja. — Včeraj je bil revolucionaren dan v nemškem državnem zboru. Georg Ledebour, eden izmed voditeljev socialistične manjšine, je brez ovinkov povedal strmečim junkerjem, da Nemčija ne bo izvojevala vojne za potlačenje narodov, in obenem je dejal, da je prepričan, da v Nemčiji mora priti do revolucije, kakor je prišlo v Rusiji.

"Kancelar nedvomno teži za aneksijami na zapadu in iztoku," je rekel Ledebour, "toda izvzemši velikih domisljavev ne verjame nihče več v znago osvojevalne vojne. Ruski socialisti so izrekli ponudbo, ki daje možnost miru, čeprav si naš kancelar predstavlja to reč vse drugače. Resnica je, da ne bo mogoče doseči separatnega miru z Rusijo, ali Rusija lahko dobi na svojo stran zaveznike in v tej smeri moramo pomagati tudi mi. Sheidemann mora nastopiti proti vladni, ako noče slišati ostrih besed, celo takih besed, ki se ne razlikujejo od proglasa revolucije, kateri imajo slediti dejanja.

Prepričani smo, da se morajo v Nemčiji izvršiti dogodki, kakor so se izvršili v Rusiji. Kaj kmalu moramo ustanoviti republiko v Nemčiji in predlagali bomo, da ustanovoreformni odsek izvrši potrebne korake v ta namen."

Filip Scheidemann, vodja socialistične večine, je dejal v svojem govoru, da se njegova stranka protivi vsakemu osvajanju tujega teritorija in potlačenju tujih narodov. Kancelar mora povedati, kaj vendar hoče nemška vlada s to vojno. Želje nemških in tudi angleških ter francoskih anekstov se ne smejo vresničiti. Pristaki osvojevalnega programa, ki vpijejo po tujem teritoriju, po tujem denarju in surovinah, so podobni tolpi roparjev. Mir na temelju pogodbe bi bil velika sreča za Evropo; 99 odstotkov ljudi gleda z največjim zaupanjem v Stockholm, kjer se vrši socialistična konferenca.

Ako Francija in Velika Britanija odstopita od aneksij in če Nemčija ostane pri svoji poželjivosti za tujim ozemljem, tedaj bomo imeli revolucijo.

Kancelar prerokuje zmago.

Bethmann Hollweg je odgovoril na zahteve socialistov in voditeljev konservativne stranke, da čas še ni zrel za razpravljanje o vojnih ciljih Nemčije. Še celo protestiral je proti takim interpelacijam. Koristi dežele zahtevajo — je rekel — da se snodi o tem. Dalje je kancelar oštel Scheidemannu, ker govori o revoluciji ob času, ko najbolj grme zvezniški topovi ob Aisne in pri Arrasu. Dejal je, da nemško ljudstvo ne bo poslušalo socialdemokratov, temveč njega in kajzerja, kateremu je zvesto. Nadalje je rekel, da položaj na bojišču še ni bil nikdar (?) tako dober in podmarnska kampanja se sama hvali.

Hollweg se je pečal tudi z Rusijo in dejal, da je nemška vlada pripravljena zagotoviti svojemu sosedu na istoku prijateljske vezi, ako nova Rusija v resnici odklanja osvojevalne aspiracije. Z drugimi besedami je povedal kancelar, da je Nemčija pripravljena sklepati separaten mir z Rusijo.

Dr. Peter Spahn, vodja katoliškega centra, je podprl kancelarja, rekoč, da je najboljši čas, da se zdaj še ne govori o mirovnih pogojih.

KADAR SE ZGODI kaj novega v valih nacionalni, kar vas zanima, sporočimo vam, kajti vsakeho bo zanimalo tudi druge.

Dunaj poroča, da ofenziva ni uspela.

Boj za Bullecourt še ni končan.

ZADNJE VESTI.

Amsterdam, 16. maja. — Dnevnik "Berliner Post" omenja, da bodo interpelacije glede Alzacije in Lorene odložene. List pravi, da se vlada odloči za radikalno odločbo glede Alzacije in Lorene in da provinci razdele med Prusijo in Bavarsko.

London, 16. maja. — Britska admiraliteta naznanja, da so ameriški razruševalci pripluli v britske vode.

Petrograd, 16. maja. — Pavel N. Miljukov, minister zunanjih del, je resigniral. Njegovo mesto je prevzel H. Tereštenko, finančni minister. Kerensky, justični minister, je postal vojni in mornariški minister. Novi kabinet bo mogoče takole sestavljen:

Ministrski predsednik in minister za notranje zadeve G. A. Lvov.

Minister za zunanje zadeve M. Tereštenko, sedaj finančni minister.

Finančni minister A. S. Singanov, sedanjí poljedelski minister.

Trgovski in industrijalni minister A. I. Konovalov, sedaj minister za obrt in trgovino.

Minister za komunikacije N. V. Nekrasov.

Vojni minister A. F. Kerensky, sedaj justični minister.

Mornariški minister M. Skobelev, podpredsednik vojaškega in delavskega sveta, ali pa admiral Kolčak, poveljnik brodovja v Črnem morju.

Poljedelaki minister M. Černov, revolucionarni socialist.

Delavski minister M. Gvozdev, socialni demokrat.

Justični minister M. Nikitine, advokat v Moskvi in socialni demokrat, ali pa M. Malantkvič, advokat v Odesi in socialni demokrat.

Minister za municijo M. Pečovnikov, narodni socialist.

Za Miljukova je bilo očividno, da se mora umakniti, ker ga ni podpiral delavski in vojaški svet. Obtočili so ga tudi, da se je strinja s pogodbami, ki jih je napravil car, z alijanci.

London, 16. maja. — Angleške čete so osvojile večidel izgubljene sveta v Bullecourtu in ustanovile nove postojanke zapadno od vasi.

Pariz, 16. maja. — Huda bitka divja v bližini Maulina de Laffaux, kjer so Nemci napadli z vso silo. Oficijsko poročilo se glasi, da francoske čete drže svoje pozicije. Napad je izvršen v daljavi štirih kilometrov.

Washington, D. C., 16. maja. — Ameriška vlada je posodila Rusiji \$100.000.000. Denar je bil posojen Rusiji za nakup potrebnih v Združenih državah.

Do sedaj je Amerika posodila alijancem \$625.000.000.

Washington, D. C., 16. maja. — Predsednik Wilson je sporočil nančnega odseka, da imenuje poseben odsek za šensko volilno prakongresniku Pou, predsedniku fivico.

Senat še ima tak odsek.

ITALIJANSKA OFENZIVA PROTI TRSTU.

Rim, 16. maja. — Vojni urad je poročal sinoči, da so Italijanske čete po dolgem času začele z ofenzivo na Gorickem. Nekaj takega je bilo pričakovati, ker je Italijanska artilerija zadnje tri ali štiri dni delala velike preprave. Dalje na 3. str. 1. kol.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Izhaja dnevno razen nedelj in praznikov.

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) in Kanada \$3 na leto, \$1.50 za pol leta in 75c za tri mesece; Chicago in inozemstvo \$4.50 na leto, \$2.25 za pol leta, \$1.13 za tri mesece.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2657 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovenic National Benefit Society.

Issued daily except Sunday and Holidays.

Owned by Slovenic National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$3 per year; Chicago and foreign countries, \$4.50 per year.

Address:

"PROSVETA"

2657 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

Telefon Lawndale 4835.

Datum v oklepaju n. pr. (Marca 31-17) poleg vsakega imena in na slova pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite je pravilno, da se vam ne ustavi list.

KLIN JE TREBA IZBITI S KLINOM.

Na iniciativo uprave predloži kongresnik Lever kongresu predlogo, ki daje vladi pravico, da nadzoruje produkcijo, transportacijo in razdelitev živeža. Prve bliske razprave o tej predlogi je bilo že opaziti v senatu, ko je senator Thomas iz države Colorado predlagal, da naj se odpravijo vse borze in trgovske zbornice, ki se pečajo s špekulacijo živil. Bili so le bliski, ki so naznanjali nevihto, ki izbruhne, ko pride na dnevni red Leverjeva predloga o vladnem nadzorstvu nad živili. Trustovci, špekulantje in ljudski oderuhi bodo zbrali in napeli vse sile, da uničijo predlogo, ki ima v interesu ameriškega ljudstva odpraviti oderuštvo in gospodm oderuhom preprečiti igro z živili.

Evropska vojna je peščici navihancev prinesla milijone in jim te milijone tudi zdaj množi. Vojna služi tem prebrisancem kot sredstvo, da lahko globoko posežejo v ljudske žepe in vzamejo iz njih, kar njih grabežljivi krempelj dosežejo. Do sedaj niso storili nič, da omeje oplenjevanje ljudstva po profitalačnih špekulantih, ki v vojni vidijo le sredstvo za pomnožitev njih bogastva. In čas je, da stopi vlada na plan in obvesti ljudstvo o položaju. V ameriški republiki bi bile živilske zaloge lahko desetkrat ali dvajsetkrat tako velike kot so, oderuhi, špekulantje in trustovci bi vseeno kričali, da primanjkuje življenskih potrebščin. Nihče ne more reči, da pohajajo zaloge premoga v zemlji. In vendar vpijejo trustovci in špekulantje, da ni dobiti premoga na trgu, ker primanjkuje železniških voz, ki so neobhodno potrebni za transportacijo premoga. O pšenici so že pred pol leta pripovedovali, da v maju ne bo zrna na trgu, in vendar odhajajo vlaki, naloženi s pšenico proti vzhodu, da jo tam nalože na parnike. Ravnotako pripovedujejo trustovci, špekulantje in oderuhi, da je vsaki dan manj klavne živine in prašičev v Zedinjenih državah. Če bi bilo vse resnica, kar so špekulantje, ki so jih nekateri zvezni senatorji imenovali morske razbojnike, natvezili ameriškem ljudstvu zadnje mesece v kapitalističnih listih, da so ložje gonili cene navzgor, bi danes ne bilo v Združenih državah skorje kruha. Špekulantje in oderuhi so očitno lagali, da ljudstvo ne spozna njih razbojniških manipulacij in ne napravi nagle sode.

So pa sredstva, s katerimi lahko dokažejo, da so špekulantje in oderuhi farbali javnost, da so ložje oplenili ljudstvo. N. pr. vlada ima vremenski biro, ki se bavi s tem, da dožene, koliko pade dežja v enem ali drugem kraju. Če je mogoče dognati, koliko dežja pade v Združenih državah, je še toliko ložje konstatirati, kako velike so zaloge živeža, koliko glav štejejo črede goveje živine in drobnice, koliko je prašičev itd. Vse to se da dognati natančno in do pike. Doženejo tudi prav lahko koliko je treba nakopati premoga, da zadostuje, za kurjavo, železnice, parnike in industrijo. Kadar so to dognali, lahko konstatirajo, koliko rudnikov in kateri rudniki morajo obratovati, da ne zmanjka premoga v skladiščih in da ga rudarji producirajo toliko, kot ga je treba, da so krite vse potrebe. Danes se da vse to dognati in izračunati, vendar bi taki proračuni ne koristili, ker vsak lastnik rudnikov producira zase in za profit in ne za ljudske potrebe. Da imajo taki statistični proračuni vrednost, morajo preiti rudniki v splošno ljudsko last. Z drugimi besedami bi rekli, da je treba vse rudnike podržaviti, ako hočemo urediti produkcijo, transportacijo in razdelitev živil in vseh drugih življenskih potrebščin.

Leverjeva zakonska predloga določa, da se vladi poveri nadzorstvo nad produkcijo, transportacijo in razdelitvijo življenskih potrebščin. Po sedanjih skušnjah, ki jih imamo s trustovci, špekulantji in ljudskimi oderuhi, je taka postava postala živa potreba. Nam se zdi predloga še premalo ostra in vsebovala bi lahko ojustrejša določbe proti oderuštvo z živili.

Treba je podržaviti tudi železnice, da je nadzorstvo vlade popolno nad produkcijo, transportacijo in razdelitvijo življenskih potrebščin. Če ima vlada pod svojim nad-

zorstvom železnice, je nemogoče, da se je pojavi tak nered v železniškem prometu kot zadnje zimo. Ako železniške družbe v zadnjih treh letih niso mogle nabaviti toliko železniških voz in lokomotiv, da bi lahko vzdrževale redni promet, ko so samo lani napravile nad eno milijardo čistega profita, so dokazale, da so nezmožne upravljati železnice in da je prišel čas, ko se mora privatni železniški obrat umakniti državnemu obratu.

Škode, ki jo napravljajo zajeduhi, se ne more drugače odpraviti, kot da zajeduhe razlase. Prilika je zdaj ugodna za to in vlada naj ne odjenja, dokler ne spravi pod državno nadzorstvo železnice, rudnikov, produkcijo, transportacijo in razdelitev živeža.

Klin je treba izbiti s klinom!

DOPISI.

La Salle, Ill. — 10. maja t. l. smo pokopali našega rojaka in soprota Louisa Kramaršiča, kateri nam bode vsem ostal v trajnem spominu. Pogreba so se udeležila sledeča društva. Sokol, Triglav in Edinost. Popoldan smo pa imeli "Patriotic Day". Te parade se je udeležilo po zadržili tukajšnjega dnevnika 17 različnih narodnosti. Pa kaj, saj smo imeli Slovenci dve stranki. Društva, katera so se sešla v "Slovenskem Narodnem Domu" imenuje tukajšnji "The LaSalle Daily Tribune" "Slovenska družba", društva v nasprotnem taboru, pa "avstrijska". Prednost v tej paradi smo pa imeli mi "Slovenska družba" v velikem jezcu "Avstrijakov." Glavni govornik po paradi je bil sodnik John Maynard Harlan iz Chicago, kakor ga je naš župan imenoval "The War Horse of Chicago", ki se je zelo laskavo izrazil o paradi. — 13. t. m., katera številka je že tako nesrečna, je v tukajšnji cerkvi "naš prečastiti" klicaj peklo, žveplo in ogenj na list "Prosveta". Po njegovem mnenju smo vsi čitatelji "že na tem svetu vsi frdamani, in ne doblimo odveme, ako ne prenehamo z branjem tega lista." Steer je prav dobro reklamiral delal med tukajšnjimi Slovenci v cerkvi, ker je bila skoro cela pridiga namenjena samo — "Prosveti", menda je že pozabil naučiti se prejšnji večer druge pridige. Seveda zabavljati pa ni težko, kar se lahko nauči iz raznih naprednih sovražnim listov, katerih je itak preveč, akoravno jih je le malo. Že iz otročjih let mi je znano iz starega kraja, če je bil prej še tako lep mir v kakšni vasi, kakor hitro so pa izšli "sv. misijon", se je takoj vse izpreobrnilo: ko je misijon niul, izginil je tudi prej tako lep mir. In tukaj je ravno tako. Saj se že ime tega misijonarja imenuje tako, da skazi vse, namreč — "Skazimir". Povei pa vsemi: Zatili nas niste speče, toliko manj nas boste bečeli.

Član društva "Triglav".

West Frankfort, Ill. — V tukajšnji naselbini se je v soboto zjutraj 12. t. m. pripetila velika nesreča. Trije otroci so namreč zadobili take opekline, da so po kratkih mukah vsi podlegli poškodbam. Starši so bili od 5 mesecev do štiri in pol leta. Vzrok nesreče ne bomo navedli, ampak svarim druge matere, da pazite na svoje otroke in jih ne pustite same pri ognju. Dan za dnem berete, da se tukaj ali tam kakšen otrok opeče ali pa zažge, da mora potem v velikih mukah revček umreti. Matere, pazite na otroke!

Kar se drugih razmer tiče, tu okoli, so take kot po drugih naselbinah. Društvo dobro napreduje, vsak mesec pristopijo nove članice. Kar se delavskih razmer tiče, so še nekaj povoljne, ko bi ne bilo take draginje, ki raste kot gobe po dežju.

H. Smodila.

Hamburg, Pa. — Spomlad je tu... Toda zame nima nobenega veselja več. Zalosten gledam skozi okno, kako trava zeleni, kako se vse razvija v novi krasoti, ptice veselo prepevajo po vejah in se veselo spomladajo. Veselo skačejo od veje do veje in si plečejo gnezda. Toda jaz moram žalostno opazovati vse to veselje, ker zame nima nobenega pomena več. Po tretji žalujem za svojimi zdravjem, katerega sem izgubil in se ne bo nikdar več povrnilo nazaj.

Velikokrat sem sišal, da dotični zbolj za jetiko, kdor preveč vroč pije mrzlo vodo ali pa konzerve mrzlega piva. Jaz pa nisem nikdar zelo vroč pil mrzlo pijačo. Gotovo je, da se s tem pokvari

zdravje. Toda vsi delavci, kateri so umrli za jetiko, so dobili to bolezen pri svojem prenapornem delu. Postali so žrtve kapitalističnega sistema, kot jaz tudi. Rojaki zdravite se, in otrešite se kapitalističnih verig in jarma, kateri vas žuli. Rotin vas in prosim, združite se in delujte na to, da boste svobodnejše dihal, in da si boste izboljšali delavske razmere, da ne bode toliko delavcev postalo žrtve nenasitnega kapitalizma. Jaz sem postal žrtev tiranskega kapitalizma in zapustiti bodem moral svojo drago ženo in preljubega otroka-sina, kateri je star šele 16 mesecev. Dobil sem neozdravljivo bolezen — jetiko — pri svojem napornem delu. V najlepši dobi bodem moral zapustiti ta svet po krivdi kapitalizma.

Pozivljam vse rojake, kateri še niste pri nobenem društvu, pristopite, da boste za slučaj bolezni preskrbljeni vi in vaše družine, žene in otroci. Jaz sem bolan že nad deset mesecev in vsaki mesec mi pošlje SNPJ. podporo. Kaj bi počela moja družina sedaj in jaz, ako bi ne bil v nobenem društvu, kot je še veliko takih rojakov. Pet mesecev sem že tukaj v sanatoriju, pa še ne vem, kdaj bode konec moje bolezni, kdaj bom raz-

Dragi rojaki, pozivljam vas, otrešite se kapitalističnih verig, združite se v trdno vez in zmagajte. Vsa. Ko pride volilni dan, pojdite vsi na volišče kot en mož in volite prave delavske kandidate in ne kapitalistične.

Tužnim sreem javljam, da mi je kruta smrt pobrala mojo ljubo hčerko Mary, staro 27 mesecev. Najlepša hvala vsem prijateljem in znanec, kateri so jo spremlili k večnemu počitku. Posebno pa se zahvalim darovalcem krasnega venca, katerega so podarili na grob moje ljube mi hčerke. Moja najsrčnejša hvala SNPJ. za počitno izplačilo. Ravno tako se tudi najsrčnejše zahvaljujem društvu "Grozdi", št. 122, SNPJ, pri katerem so mi veliko pomagali in tudi SNPJ., ki mi je plačala vozni listek v svoti \$8.55.

Vsem mojim dobrotnikom moja najsrčnejša zahvala kateri so mi pomagali z živčjem ali pa v denarju. Z živčjem so mi pomagali sledeči: J. Ogrizek, A. Marolt, V. Vrečar, M. Zagar.

Z denarjem so mi pomagali sledeči: Sestra M. Kastelic \$11, so-progin brat L. Virant \$14, J. Milč \$10, L. Jamnik \$5.50, M. Kozlevar \$3; po dva dolarja so mi darovali: A. Zagar, M. Gerant, M. Mohar, J. Dežman \$2.50; po en dolar: J. Jager, F. Petrič, A. Groznik, Z. Šerecl, M. Zakrajšek, J. Fraze; po pol dolarja: J. Šerecl, F. Škerjanc, L. Žabjak, J. Novak in Mary Strubel.

Vsem tem darovalcem moja najsrčnejša zahvala. Nikdar vas ne pozabim, dokler mi smrt ne utrga niti življenja.

Jožef Mehle.

Chicago, Ill. — "Slovenska narodna zveza" je obdržala javen shod v Narodni dvorani, vogal 18. ceste in Racine ave. Shod je sprejel resolucijo, ki pozdravlja vstop Amerike v vojno kot nositeljico demokracije in osvoboditeljice malih narodov — Jugoslovancev. Resolucija je bila odposlana predsedniku Združenih držav.

Resolucijo so podpisali Math.

Kobe, Rudolf Skala in John Pokelshek.

Ameriške vesti.

RUDARJEVA USODA.

Harrisburg, Ill. — V rudniku Grayson, deset milj od tukaj, se je zgodila eksplozija, ki je ubila štiri rudarje. Mrtvi so Joe B. Easton, Walter Easton, Claude Humphreys in Walter Calhoun.

ROPARJI SO SLABO NALETE.

Pittsburgh, Pa. — Polcija je od \$10,000, ki so jih uplenili štirje banditje na prvi narodni banki v Castle Shannon, večina zopet iztrgala iz banditskih rok. Roparji so ustrelili blagajnika in njegovega namestnika — na begu so pa ranili dve osebi.

Bandit Joe Oheteh je bil ubit, tolovaj Sam Berts je bil nevarno ranjen, tretji bandit Nick Yeele je bil pa ujet in ljudstvo ga je prav dobro preteplelo. Četrti tolovaj je odnesel pete.

Vsi štirje banditje so doma v Pittsburghu in so še mladi golobradci.

Banditje so kmalu popoldne vstopili na banko in so odprli ogenj na blagajnika D. E. McLeana in njegovega namestnika F. W. Erba. Stanley Ravo, ki je prišel po poslih na banko, so tolovaji zvezali. Mejem so se bančni uradniki obožovali s samokresni in odprli so ogenj na bandite. Tolovaji so si izsilili vstop do omrežnega prostora in so vstrelili McLeana in Erba. Oba sta bila smrtno zadeta in sta umrla nekaj ur kasneje. Tolovaji so na to odprli varnostno shrambo in iz nje pobrali več vreč zlata, srebra in nekaj zavojev bankovcev.

Streljanje je opozorilo prebivalce, da se je zgodilo nekaj izrednega in mnogi so hiteli s puškami in samokresi na ulice. Neki bandit je udaril mirovnega sodnika Hooverja z vrečo denarja po glavi in ga položil na tla. Dva bandita sta hitela k bližnjemu avtomobilu, dva druga sta pa tekla proti igrišču za žogo. Prebivalci ki so hiteli za njima, so enega ustrelili, drugega pa ranili. Pri gonji na bandite, je bil ustreljen v noge Nichols Yost, železniški uradnik. Blizu mestne meje je en bandit skočil raz avtomobil in ušel, njegovega tovariša so pa prijeli.

RAZMERE V KENTUCKYJU.

Madisonville, Ky. — Organizatorji so tu vedno na delu in vstanovljenih je bilo v Kentuckyju zadnje tedne več lokalnih organizacij. Delovne razmere so vobče slabe in rudarji odhajajo od tukaj za delom.

Vedno prihajajo sem agentje, ki nabirajo rudarje za druge kraje; kjer so ugodnejše delovne razmere. Pred enim tednom je bilo v mestu šest agentov, ki so iskali en tisoč rudarjev. Več rudarskih družin je odpotovalo v West Virginijo; nekateri pa v Illinois.

Tukajšnji rudniški baroni stakajo, da primanjkuje rudarjev. Kdo bo delal v takih razmerah, in vsak si pomaga na boljše, če le more.

DVA ŽELEZIŠKA INŽENIRJA UBITA.

Mc Alester, Ok. — Inženirja W. Grant in A. L. Pasley, uslužbenca pri Rock Island železnici, sta se peljala z motornim vozilkom po železniškem tiru. Na nekem ovinku ju je dohitel osebni vlak in ubil oba.

NOV NAČIN BARVANJA LADIJ.

New York, N. Y. — Tukaj so napravili poizkuse z novim načinom barvanja ladij, ki jih varuje pred potapljanjem. Nova metoda barvanja povzroči, da so ladje vidne še le na polovico navadne daljave. Poizkusi, ki so se vršili pod vodstvom umetnega slikarja Lewis Herzoga, so se obnesli dobro. Metoda je tajnost.

STAVKA VOZNIKOV JE KONČANA.

Cleveland, O. — Stavka voznikov je končana, ko so delodajalci, organizirani v Builders' Supply Association, podpisali novo pogodbo z organizacijo voznikov, ki prizna voznikom deseturni delavnik in povznanje mezde. Pogodba je veljavna do 30. aprila 1918.

VOJASKA STRAZA JE UBITA INOZEMCA.

Des Moines, Iowa. — V dvoboju pri železniškem mostu jugozapadno od tukaj, je Cordell, saržent v milici ustrelil neznanca. Neznaneec je bil ranjen pri prvi izmenjavi krogel, vendar je pa še streljal na Cordella, dokler ga Cordell ni zadel v glavo.

KDO LAHKO POSTANE DR. ZAVLIJAN.

Milwaukee, Wis. — Zvezni sodnik Geiger je odločil, da postanejo postati državljani, kateri so v vojni, četudi so prvič vzele pred izbruhom vojne, Nicholas Schaam, rojen v Luksemburgu, ki je v letu 1917 prišel v Ameriko in je v letu 1918 vzel prvi papir, je dobil drugi državljanski papir brez ugovora.

DRŽIŠKA DRAMA.

Cincinnati, O. — Cullum venson je vpričo svoje družine hčerke ustrelil svojo ženo. Po izvršenem zločinu je obrnil kres proti sebi in izvršil samomor.

KRUH DRAŽE POVSOD.

San Francisco, Cal. — Pekarji mojstri v San Franciscu in okolici Alameda so podržali kruh Hlebec, ki je stal 6 centov, ob stane 7 in pol centov. Hlebec tehta 24 unc, pa stane 15 centov.

WOLFOV KOMET IMA KRAJ.

Cambridge, Mass. — Profesor Edison Pettit, ravnatelj na zvezni Washingtonski opazovalnici Topeki, Kans., je razkril, da se Wolfov komet rep, ki se razprostira prek šest minut. Komet so opazovali dne 30 aprila in rep so opazili, da izhaja od jedra v kotu 45 stopinj. Jedro je bilo videti ločeno.

Največji ognjenik na svetu.

Gotovo je že marsikateri našel besedo ognjenik in tudi tovo vsakdo ve, kaj je ognjenik. Pisali so že dosti o njih, kot pr. o Vezuvi, kateri je v južni Italiji pri Neapolju, potem o Kilauea, katerega je na otoku Havajih. Toda marsikdo še ne ve, kje največji ognjenik. Največji ognjenik na svetu se nahaja na Havajskem otočju, katerega je v posesti Združenih držav. Ognjenik Kilauea se nahaja na otoku 250 milj od mesta Honolulu. Dobro od njega je veliko pravnejši, kot pa do Vezuva, pa do katerega drugega ognjenika. Obiskovalcu se ni treba bati, da bi si sežgal črevlje na razliveni lavi, ni mu treba gneti dlani v lavi, ni mu treba gledati v lavi vulkanskega pepela. Kdor hoče videti, se poslužijo lahke avtomobile, katerega najame v mestu. Voznik te pripelje prav do ognjenika. Edina zapreka je denar, katerega se je potniku treba izdati. Ako je zadeva z denarjem ravnanja, potem ni druge težave. Voznja po lepi ravni cesti je zelo krasna. Cesta vodi skozi gozdove, ki se razprostirajo obeh straneh ceste. Nekaj jarkov od žrela ognjenika se avtomobilu ustavi in potem lahko gre potnik po ravni do njega in občudovati brezdno, od kjer se vidi gorci in žvepleni prah. Ognjenik ni gora, ampak je samo breza. Najboljše opisi ognjenika, ki so primerjamo z velikanskim kotlom, v katerem je polno železa, ki z žveplom razgreje do take vročine, da železo postane tekoče, potem vre in kipi v tem kotlu žveplo začne izpuhtevati in vzhaja rumenih oblakov, kateri napolnijo do ene milje naokrog vse okolice. Stojče na kraju tega kotla, vsak ozira v brezno z nekakim strahom, kjer se kuha in vre topljeno železo in druge rudnine in snovi, med tem ko v kotlu žveplena soprota.

Vlada je zgradila tam velika geološki postaja, kjer vodijo veliko učenjakov, da bi preučili ta ognjenik, toda do sedaj se še ni posrečilo. Ta žvepleni kotli ostane še v nadalje opazovati. Posebnih izbruhov do sedaj ni bilo. Ognjenik imenujejo "Mojstrovski", ker je največji ognjenik, ki ima največje izbruhove, ki je neke posebne vrste, kateri pravijo geologi.

Listnica uredništva.

Chicago, Ill. Rudolf S. — Tak poročilo je za dnevnik malo kasno. V bodoče poročajte prej. Pozdrav!

PRI SPREMENJANJU

treba omeniti poleg novega tudi starega. Pitate imena krajov in pravilno, kakor se piše v splošni, da ne bo potem kakih nesporazumov.

ZORIN.

Spisal Josip Stritar.

(Medeljevanje)

"Ali to je pa vendar hudo," pravi zopet čez nekaj časa, "ti lahko govoriš, ti! O ko bi mogla le eno leto, pol leta živeti pri svoji materi, naj bi bili ostri z mano, naj bi me ne pogledali prijazno, naj bi me topli, vse bi voljno pretrpela, pa srečna bi bila, saj so vendar le mati! O kaj pravilo, ko bi jih videla le enkrat, od daleč, srečna bi bila vse svoje življenje! Pa morda še več ne živi; ko bi se mi vsaj v sanjah prikazali enkrat da bi videla njih obličje! — Pa ko bi imela sestre, tako da bi jo še pestovala, kakor bi skrbeli za njo, kakor mati. Pitala bi jo in tešila; o, nihče drug bi je ne utešil, pa k nikomur bi ne hotela meni iz naročja. Kako lepo belo bi bila vedno opravičena; kako lahko bi ji posteljico prestiljala, pa zibala bi jo in ajala! — In pa še enega majhnega brata ko bi imela, manjšega od tebe, — kaj bi s takim! Takega, da bi se me za krilo držal, ko bi šla v vas z otrokom v naročju, pa prst v ustih! Ali bi mi moral pokoren biti, če ne! — pa rada bi ga imela, rada, pa tako, vendar ne vem, če bi ga mogla rada imeti, kakor tebe, tebe vendar še veliko rajša!" — S temi besedami me potolaži, ker bil sem že prav hud na tistega njenega brata, ki ga ni bilo nič treba, pa po strani sem ga gledal!"

"Le tiho bodi, Dela, pa nič ne maraj, vide-la boš svojo mater; jaz ti pravim, da jih boš videla, če so le še živi! Le čakaj, da bodem še malo večji, pa pojdem po sveti, tvoje matere iskat. Pa ti jih pripeljem domov, da jih bodeš videla." — "Kaj pa jaz? Mene boš pa pustil samo doma?" — "Saj res, oha pojdeva; prehodila in prešela bova ves svet, od konca do kraja; romala bova od vasi do vasi, pa popraševala, kogar bova srečala, ali jih je videl. Usmiljenje bodo imeli z nama vsi dobri ljudje; prijazni bodo s hčerjo, ki išče matere svoje, in z njenim spremljevalcem. Ne bode nama treba stati pred hišnimi vrati pa prositi; povsod nama radi podare kos kruha, saj ne zastoj; pela jim bova in lepe pripovedke jim bova pravila za prenočilo." —

Tako sva sanjarija in ugibala otroka.

Ni nama bilo treba hoditi po sveti, brez mo-je pomoči je našla moja prijateljica svojo mater, prej, nego je upala sama, in prej, nego je bilo me-ni ljubo! —

VI.

Jesenski veter otrsela je rumeno listje z dre-ves. Kakor so prihajali dnevi kraji in hladnejši, popuščale so čede svoje prejšnje daljne pašnike ter pasle so se čedalje bliže okrog doma po trav-nikih in senožitih, zadnjič po njivah in vrtih. Povsod po polji in po njivah goreli so prijazni ognji, okrog njih so čepeli pastirji, v mraku pa so prihajali tudi odrasli ljudje, ki so pobirali zad-nji sadež po njivah, ogrevat si otrple roke, pri ognju.

Tudi Dela in jaz sva kurila; sedela sva včas pri ognju notri do trdne noči. Oj sladki spomini, ko sem sedel s prijateljico svojo pri svojem pr-vem in pač tudi zadnjem lastnem ognjišču. Ne boj se, ljubi moj, ne bodeš ti tu zopet na drob-no razlagal in na tanko popisoval, kaj sva delala, kako sva govorila — saj se moram tako že bati, da mi bodeš nejevoljen, ko prejmeš iz velikega, živega mesta dolgo pismo, napolnjeno s samimi o-tročarjami in sanjarijami, katere vendar ne mo-rejo biti mari ne tebi ne drugemu, nikomur, raz-en meni samemu! Pa človek je že tak, kar je i-menitno njemu, pa meni, da mora biti tudi dru-gemu. Če se veseli sam, mora se veseliti z njim, kar živi; če je žalosten, pa ne ume, kako more biti le kaka stvar vesela na svetu; žalovati mora-jo z njim ptice pod nebom, cvetice na polju, ža-lostno mu mora šumljati med otožnimi vrbami potok.

Kaj bode drugemu, kaj bode tebi moja otroč-ja sreča! Saj je, kakor bi komu sanje pripovedo-val, pa naj bode še tako lepe! Ti imaš dobro sre-ee, ti jih bodeš poslušal, če ne zvesto, vsaj mir-no; prebral bodeš z veliko potrpežljivostjo to pis-mo do konca, potem pa položil je iz roke, brez nevolje morda, gotovo pa se bodeš smehljaj, če ne zamisljivo, a vsaj pomilovalno. Ker si pa hmel do zdaj toliko potrpljenja, imej ga še malo; skoraj bodeš pri kraju.

Bilo je v nedeljo popoldne; lepo, gorko je senso popoldne. Po klopih pred hišami so poč-ivaje praznovali vsi. Jaz sem ležal v travi pod lo-skato jablano na vrtu ter brez posebne misli zel-tja po polji. Kar pridrdra po cesti gosposka ko-čija, s ceste kroje naravnost proti naši vasi. Ko-kor bi trenil bila je tu; voz je zaprt, na strani pezuhačnega voznika sedi župnikova hlapec. Ta da znamenje vozniku, da naj ustavi blizu hiše naše-ga sosedu. Kočija se odpre, iz nje se prikaže tuj gospod; za njim gospa, lepa, belega obraza, pa vsa v črno oblečena; še nikoli nisem videl take, zdelo se mi je, kakor kraljica. Pa čudno; skrbno se je ozirala in pazila okrog, kakor bi koga iska-la. V sosedovo hišo naravnost gredo. Meni je gla-sov porokovalo sree, kaj bode; a ni mi bilo moči geniti se z mesta. Kakor prabit sem stal pa čakal, kaj bode iz tega. Vse tiho. Čez nekaj časa zasli-šim iz hiše govorjenje, glasuje in glasneje; naj-bolj pa se je razlegal glas naše sosedu, čmes ču-dni, tuj glasovi, na to vpitje, kakor v prepričo, klenjevo ihtenje, jk!

Maja je to bila sosedu, in nikoli je nisem si dal vpiti tako, pa govoriti tako lepo, tako me-ritno sva. Tu mi je bilo prvič očito, kaj je materin-ko, kaj je ženska sree! "Moja je, jaz sem jo zre-dila s svojo mlekomo dojila, jaz sem njena ma-ti! Vsaka vasauga bi lahko prišla zdaj, pa dejala: Jaz sem njena mati, z mano pojde — kaj? — Jaz ne prodajam za denar svojega otroka, u! tu ga

imaš, poberi ga, pa kupi si zanj zlata, da ga bo-deš še več imela. Kaj meni ti papirji, tu le jim i-maš v kosih pred nogami; piše se, kar se ho-če. Tukaj je pisano, in to pisanje ne laže, da sem jaz njena mati! Dela, slišiš Dela! povej, govori, katere je tvoja mati! jaz ali ta ženska, pa naj bo-de še tako lepo po gosposko oblečena! Kdo te je pestoval, kdo rad te hmel, jaz ali ta? Ali bodeš mene zapustila? Pa me, če si taka! Pa pojdeš s to žensko, ki se je zdaj še le spomnila, da ima o-troka, prej pa ni hotela vedeti zate. Ni ji bilo mari, ali živiš, in kje; če si zdrava ali bolna, ali si pri poštenih ali malopridnih ljudeh? Dela, kaj jo gledaš po strani? sem pojdi jaz sem tvoja mati, dasi te ne znam tako priljubljeno vabiti, tako mi-lo gledati! O, to zna, to tega se učiš take!"

V tem hipu pridere tujka iz hiše z Delo v na-ročju, za njo pa, kakor divja zver, sosedu; na svo-mo jo ustavlja tudi gospod. Žena njegova plane z otrokom v kočijo. Dela vsa blede, objokana — nikoli ne pozabim tega pogleda! — oklepa z eno roko vrat svoji pravi materi, po kateri je toli-kanj hrepenela, katero je danes našla, z drugo pa se je poslavljala od žene, katere jo je vzredila, in kakor se je videlo zdaj, ljubila — tako, kakor ne ljubi vsaka mati otroka, ki ga je pod sreem no-sila. Njej je z mokrimi očmi podajala slovo, in — tudi meni? — Mene ni videla, mene! Voz se zapre, voznik udari po konjih, kočija zdrči, kakor blisk sosedu pa za njo v tek. A skoraj se izpotakne, pa-de na obraz in obleči.

Meni se stori čim svet pred očmi. Kaj je bi-lo po tem z mano, ne vem. V postelji še le se za-vem; hude vročine so me izpreletavale; vrelo mi je in mešalo se po glavi, nikogar nisem poznal. Strašne sanje sem imel po noči in po dnevi; ma-ti mi ni šla od postelje, njena skrb mi je rešila življenje.

Dele nisem videl več. Nikdar več? O, ni mo-góče, ni mogoče, ne vara me oko, in ko bi me oko, ne vara me sree! Videl sem jo, videl, in od tega pogleda mi še trepeče duša in telo!

Ni mi moči dalje pisati, ura bije tri, lahko noč!

16. julija.

Danes sem bil v Fontainebleau. A ne misli, da sem šel gledat kraljev grad in zbujat si zgodovins-ke spomine. Silno hrepenenje me je gnalo iz več-nega mestnega hrupa, ki mi ni bil nikoli tako zo-pern, naravi v mimio tiho naročje, v sloveči gozd nad gradom. Ne vem, koliko časa sem pohajal vprek po prelepem hrastovju. Kako majhnega, ka-kó pohlevnega se čuti tu človek, vendar ga to ču-tilo nikakor ne znižuje, ne tlači, ko stoji pred ta-kimi čvrstim, velikanskim drevesom. Koliko vi-harjev je bučelo čez njegovo glavo; plaha se je skrivala zver po jzabih, plah se je stiskal človek v svoje zidovje — ti pa si stal, kraljevski hrast, krepko svojih tal se drže, nepremakljiv, negin-ljiv; le tvoji lasje so bili vetru igrača. Sto in sto let stojiš tu neizpremenjen, pod tabo pa gine v dolini rod z rod; koliko si videl med njimi tr-pljenja, sam nedotakljiv, neobčutljiv!

Popoldne proti večeru že pridem na trato. Truden ležem v cvetoče resje. Vse tiho, vse mir-no! Je zdaj pa zdaj zabrenčel poleg mene čmrk, ki pridno obira cvet za cvetom po resji; ko pride do mene, obletava me, nevoljno brenče, nekaj časa v vedno širjih krogih, potem pa zleti naravnost k svoji družini. Beli sneženi oblaki so plavalji proti zapadu tu pa tam po jasnem nebesu. Ni ga morda pogleda, ki bi zbujal s tako rahlo močjo človeku mirno otožne misli. Ni čuda, da so se mi jelo sanovati tam, kjer so bile prejenjale sinoči.

Kaj je človek sam na sebi; kako moč imajo do njega okolnosti, kdo se more odtegniti njiho-vi oblasti? Kak bi bil neki jaz, ko bi ne bil našel v prvi mladosti tega čudnega otroka? Kar se vsa-di v tem času v otročje sree, to se pač trdno uko-renini. Um se razvija po svojih postavah od dne do dne, izpreminja ga vsaka prikažen; sree pa ra-do ohrani svojo prvo podobo, le utrjuje se bolj in bolj, in le prerado se nazaduje popolnoma utrdi.

Ko bi ne bil poznal Dele? Res mi je z leti je-la temneti bolj in bolj njena telesna podoba, zad-njič mi je v hrupu življenja čisto izgnila izpred oči; vendar je bil duh tega dekleta čudno zdru-žen z vsem mojim mišljenjem, in čutjem. Kdor pozna človeško sree, kolikor ga more poznati člo-vek, on se ne bode čudil, če pravim, da je bila ta rejenka moja prva učenica, moja prva odgojite-ljica. Ali ji hočem biti hvaležen? Ali bi ne bil šel brez nje skozi življenje, kakor sem jih videl iti tisoč in tisoč okrog sebe? — "Bodi pošten, da te ne zapro; pridobivaj in uživaj; drobtine pa, ki ti padajo s polne mize, pusti, naj jih pobira pes, gumi, naj jih pobira berač, ako pride, da imaš mir; daj mu tudi kruhovo skorjo, ogločano kost, da ti ne smoti s svojim moledovanjem uživanja! Vsak zase, Bog za vse! Saj ni moči vsem pomagati; kaj hočemo, da je svet tak, ne béliimo si gla-ve, mi ga ne bomo premenili!"

In take imenujemo še dobre, modre! Ali bi bil tudi jaz mislil in čutil tako? In ko bi bil, ali bi ne bilo to bolj zame, za druge pa tudi ne slab-še? Saj kaj pa pomaga nesrečnemu vse milo-vanje? Kaj te tvoje rane skele manj, če vidiš, da skele tudi mene? Žalostna tolažba, strmaška pomoč! In če vendar človek ne more drugače?

Ali bi ne bil brez njenega znanstva čisto dru-gače gledal svet? Kaka nesrečna, demonična moč sili človeka, da se mu zli vse nepopolno, nedostat-no, popačeno, kar vidi okrog sebe, narava in člo-vek! Zakaj je tako, zakaj ni drugačno? Človek bi mu moral biti angelj! In čedo ženska! Ta bi mu je celo naj bila neko vzvišeno, čisto blitje brez madeža, brez zemeljske teže, neka lepa, jasna pri-kažen, ki mu je priplaval z nebes, da mu pri-ne-se tolažbo, mir, sree, da se zateka k nji v stia-ki in težavi, da ji toži svoje bolečine, da si počije v njenem mehkelem naročju, truden, preganjan, ne-srečen! Kar je lepega, blazega, dobrega, vse ma-ra biti njena last. Ona mu je lepota, sreča, ideal!

(Dalje prihodnjé).

F. S. TAUCHAR:

ČARLJEVA ŽENITEV.

Šalovgra v enem dejanju.

OSEBE:

Čarli.
Debelobrdar, bogat trgovec.
Špela, njegova žena.
Slavka, njiju hči.
Baron, — brez evenka.
Požeruh, postopač.

Pozorišče: Slovenska naselbina v Ameriki.

Prvi prizor.

(Slavka sama.)

(Vrši se v Debelobrdarjevi hiši. V levem kotu stoji pisalna miza: v desnem peč, v sredi sobe pa miza in trije stoli. Soba je gosposko opremljena. Na desni strani v ospredju peči stoji zofa.)

Slavka (sedi pri mizi in bere časopis): Ah, ta Čarli! — (Zasmeje se in se zopet zamisli.) Vsi časopisi so polni njegove hvale. No, saj je pa tudi najboljši šalivce, kar jih poznam. E, kako pa zna nastopati v ženski družbi. Ne rečem, da je posebno galanten; vendar pa čutim do njega neke posebne simpatije, posebno še zdaj, ko me oče si-lijo, da vzamem za moža tega odurnega barona. Toda Čarli mi je večeraj povedal, da je baron brez evenka in da ima dolgovce. — To povem očetu, — še danes mu povem! Barona, ki je suh nočem za moža, in ga nočem! (Vstane in gre po sobi.) Ej-takih baronov se dandanes ne manjka, ki gledajo le za bogatimi nevestami in jim je mar samo de-nar, za ljubezen se pa ne zmenijo. Ko zmanjka denarja, se takim baronom tudi ljubezen hitro ohladi. — (Strese z glavo.) Proč s takim baron-stvom! (Zamahne z rokama.) Bara naj se ženi v Evropi, v Ameriki opravično kaj lahko brez njih. E, oče, vaša Slavka ne bo nikoli baronica! (Sede na zofa.) Ah, ko bi oče ne bili tako jezni na Čar-lija, bi imela kaj upanja, da se stvar dobro izteče, (stegne roke), Čarli, moj dragi, ljubi prijatelj, — kdaj te zopet vidim?! (Počasno sklene roke na kolenih, zunaj se zaslišijo koraki, ona hitro spre-meni svojo pozo na zofi in prične zopet čitati časopis.)

Drugi prizor.

(Slavka in Debelobrdar.)

Debelobrdar (vstopi na levi, v roki ima ne-kaj pisem in časopisov): No, hčerka moja, — kaj si tako zamišljena? I, pa star časopis te seveda ne more kratkočasiti. Tu sem prinesel nove, v kate-rih je veliko senzacijonelnega za — tebe, moj dra-gi otrok... (Razgrne časopis in slovesno čita): Baron Cigo Germani pl. Piccolo se bo v kratkem zaročil z gosposdino Slavko Debelobrdarjevo. Iz zanesljivega vira smo informirani, da se vrši za-roka na praznovanje 47tega rojstnega dne gospo-da barona. — — —

Slavka (skoči kvišku, ježno): Kdo jim do-voljuje pisati take budalosti! —

Debelobrdar: Le ne tako ježno, hčerka moja. — Vse to sem uredil jaz, da te doleti tem veselejše presenečenje. Z baronom sva se že vse domenila...

Slavka: Presenečenje, oče?... Za tako ve-selo presenečenje — — — za 47-letnega barona ne maram, ne!

Debelobrdar: Toda baronstvo, moja draga hčerka, baronstvo!...

Slavka: Na baronstvo brez evenka se po-žvižgam.

Debelobrdar (udari po mizi ježno): Kaj? Ali je to pokoroščina hčere do svojega očeta?! — To imam torej za plačilo, ker sem ti preskrbel ženina, ki ima poleg pameti in denarja še tako časten na-slov. Pomisli! — — — On je baron in ti boš gospa baronica. (Sede k mizi.)

Slavka (skoči k njemu in mu poolži roko krog vratu): Oče, oče! Ne silite me vzeti za moža tega starega barona.

Debelobrdar (zaničljivo): Star baron? Ha, kaj star! — Jaz sem starejši kot on, pa se kljub temu še prav dobro počutim.

Slavka (ga poboža po licu): Vem, oče, vem. Toda kar sem mislila povedati je to, da med oče-tom in ženinom vendar mora biti nekaj — raz-like, sicer —

Debelobrdar (skoči kvišku): Kaj? Nobene razlike? — A zgledam tako... (se ogleduje) sme-šno kot on! (Spomnivši se, da ni prav rekel, skuša popraviti s prikupljivim glasom). Čem reči — da bi bil prav vesel, ko bi res tako mladeniško iz-gledal, kot baron Cigo Germani Piccolo.

Slavka (veselo zleti po sobi): Sami priznate, da je baron nad vse komična figura. Ha, ha, ha!...

Debelobrdar: Kaj sem priznal?! Nič drugega nisem rekel kot to, kar je res. Baron je fest mož in radi tega tvoj bodoči mož. — Veš, Slavka, da-nes je tisti dan, ko te zasnubi. (Gre k pisalni mizi in prične odpirati pisma.)

Slavka: Danes! Kako to?

Debelobrdar: Danes je tvoj rojstni dan. Ob-hajati hoče svoj rojstni dan zaeno z vajino zaroko, radi tega bo danes pri nas slavnostna pojedina. Mama pomaga kuharici že skoro ves dan.

Slavka: Naj me zasnubi, ako že tako hoče, od-šel bo z dolgim nosom (pokaže). Vzeti starino za moža, ki ima poleg tega še suho mošnjo, ha, ha, ha. — Tak baron brez evenka, nak, za Slavko že ni!

Debelobrdar (ježno): Kdo pravi, da je brez evenka? — On ima dosti denarja. Na Tirolskem ima graščino, kamor bomo šli preživeti letošnje poletje; to mi je obljubil sam.

Slavka: Kako veste, da je bogat. Iz česa skle-pate?

Debelobrdar: Po njegovih nastopih. Vsaka njegova kretnja kaže, da je sin bogate rodbine.

Slavka: Vse to je le lepo umerjena igra. Ev-ropski baron, ko zapravi svoje premoženje in — mladeniška leta, gre v Ameriko na lov za dekleti bogatih trgovcev. Mar mu ni vse drugo, le denar mu je prva skrb.

Debelobrdar (po kratkem molku zamišlje-

no): Morda imaš prav. Toda naš baron, morda je vsekakor izjema. Rekel je, da te bo nosil na rokah. —

Slavka: Ha, ha, ha, — o — u — i — ha, ha, ha! Debelobrdar: Kaj pa rezgetaš, kakor kuma z zelniku? — Ali si znorela ali kaj?!

Slavka (poskakuje in tleska z rokama): O, mene nosil! — Saj vendar lažje hodim kot na nos! Tu imaš časopise, vsedi se in čitaj; ne me me več, ker imam še precej važnega dela. Zda hočem imeti mir, razumeš?!

Slavka (vzame časopise in sede na zofa): Ne bodite hudi, papa, saj bom mirna. (Na stran. Ta vražji baron naj gre le rakom živjat; tje naj se vsede, (pokaže figo). No pa pogledaj, kaj je novega v časopisih. (Razgrne časopis in začne sljena čita.)

(Mal presledek. Zunaj se zasliši trkanje.) Slavka (pogleda najprej očeta, potem pro-vratom, in reče na stran): Baron je! Naj le bo, hoče; skrijem se nu. (Vstane in gre po sobi, in sliši se ponovno in močnejše trkanje): Ne doli me v pest, ne, (požuga s pestjo proti vratom in gre proti vratom na desni; med tem se pa vrta odpro in Čarli pogleda skozi vrata) Če pravi Cigo Germani Pi — — — (zagledavši Čarlja v veselo nasmehe in stopi korak bliže.)

Tretji prizor.

(Debelobrdar, Slavka, Čarli.)

Čarli (vstopi, na glavi ima cilindar, pod no-som pristrižene brke, v roki palico široke bla-ze in velike čevlje. Ogleduje se na vse strani in začudenim obrazom. Parkrat pogleda Slavko in se nasmehe; obraz se mu takoj zresni, ko začne gledati okrog sebe. Potem stopi k Slavki in pogladi po licu): Slavka, moja Slavka! Vendar sva sama enkrat, čisto sama in — — —

Slavka (dene prst na usta in ga svariče po-gleda): Pst! — ali ne veš, da nisva sama! — Go-voriti mora šbolj tiho. — (Stopi k zofi in mu na-gne, da naj prisede k njej.)

Čarli (gleda okrog sebe začuden): Kaj pra-viš, da nisva sama? — Jaz nikogar ne vidim, (po-prosti njej, se izpodtakne ob preprogi in pada po-tleh).

Debelobrdar (se ne zmeni ves čas in ne se-ni, tudi sedaj se ne ozre, ampak reče): Nema, nerodna, kaj se prekuješ! Ko bi ti baron na-del, te gotovo ne vzame. (Čita in piše naprej.)

Čarli (ves prestrašen gleda Debelobrdarja, ko se ta ne ozre, se veselo obrne proti Slavki in jo pozgačka za pasom.)

Slavka (se zasmeje na glas in odskoči.)

Debelobrdar (ogorčen): Kaj to rezgetaš? — Hudiča — če ne bo mir, te primem za ušes! Človek še pri delu nima miru pred tem otrokom — (Čarli in Slavka se vstrašita, ker se ne ozre, mu rogata.)

Slavka: Ves Čarli, danes pride baron, da me zasnubi.

Čarli: Kaj zlodja. — že danes?

Slavka: Da. Oče je rekel tako.

Čarli: Zakaj mu pa nisi povedala, da je ba-

ron brez evenka?

Slavka: Saj se mu, pa ni verjel.

Čarli (vstane): Bomo videli! Sam sem je-jasnim.

Slavka (ga potegne za roko nazaj): Raje ne-Ti bi očeta le razjezil in celo stvar še poslabal.

Čarli (žalostno): Torej naj se vdam in prepu-stim tebe temu gobezdavemu baronu... (Jo pri-me za roko). Slavka, ti me ne ljubiš, — ti ne si nikdar ljubila...

Slavka: V dokaz, da te ljubim, bom takoj zdajle povedala očetu, da si me zasnubil (vstane).

Čarli (jo potegne s palico nazaj): Ne ne tak hitro! Očeta se bojim. Saj se lahko sama pou-ni-va o bodoči sreči, dragica, (Jo objame.)

Slavka: Lep ženit to, ki se boji z očetom go-voriti. (Ga smeje se strese za nos.)

Čarli (tanko zavevili): Nehaj, nehaj, — po-sti me!

Debelobrdar: Tristo zlodjev, ali ne bo miru! Če me še enkrat zmotiš, te spodim na sonce v-veš!

Slavka: Veš kaj, Čarli? Idiva na vrt.

Čarli: Saj res. Tam vsaj ne bo nihče naš-nama rentail.

Slavka: Stavi, da me ne vjameš; počkaj! (ga udari s časopisom v obraz in steče.)

Čarli (skoči kvišku, držeč palico na spo-njem koncu tako, da se mu kljuka zatakne za no-zno nogo. Mizo nekoliko potegne, da zaropota la-sam pada na tla.)

Slavka (prestrašena skoči k peči.)

Debelobrdar (skoči kvišku, razdražen): Be-govi in hudiči! — Zdaj mi je pa dosti tega! — (se obrne po sobi in zagleda Čarlja). Kaj pa ima-ti za opraviti tukaj? — Kdo si?... (Ga prime na rame in dvigne.)

Čarli: Jaz — jaz — jaz — sem...

Debelobrdar: Ti si, to vidim. Zdaj pa maš na sonce in ne prikaži se mi več pred oči! Če še enkrat dobiš v moji hiši, ti vrat zavijem! (Ga tira proti izhodu.)

Slavka: Oče, ne bodite vendar tako kruti. On je — — —

Debelobrdar: Tiho! Jaz že vem kaj delam. (Porine Čarlja skozi vrata in brene za njim.)

Slavka (ihite): Oh, Čarli! — — —

Debelobrdar (stopi tik nje): Kakšen Čarli! Baron pride vsak čas. Glej, da se mu dopašči!

Slavka udari z nogo ob tla in pohodi Debel-obrdarja): Ne, barona pa ne maram!

Debelobrdar (poskoči in se prime za nogo): Kurje oko, moje kurje oko... (Ježno dvigne roko nad Slavko.)

Četrti prizor.

(Prejšnja in Špela.)

Špela (vstopi na levi): Gospod baron je po-haja! (Pogleda moža in hčer.) Kaj pa vama je?

(Dalje prihodnjé).